Contributed by David Dessers
woensdag, 09 oktober 2002 - Last Updated zaterdag, 26 mei 2007

Op 26 september kondigde de directie van Alcatel-Bell alweer een herstructurering aan, zes maanden na de vorige. Het enige verschil is het aantal: in maart 2002 ging het over een goeie 300 koppen, nu over 1073 (waarvan 690 bedienden en 383 arbeiders). De vestiging van Gent (190 jobs) sluit de poorten. Deze afdankingen kaderen in een zoveelste internationale herstructurering van Alcatel, die in 3 jaar tijd het aantal jobs halveert. De vakbonden reageerden met een actie op 3 en 4 oktober in de diverse Europese vestigingen.

Bij Alcatel gaat men er met de botte bijl door: internationaal gezien telde de groep eind 2000 nog 131.000 werknemers, tegen einde 2003 moeten dat er 60.000 worden. In België heeft de groep verscheidene vestigingen: de hoofdzetel aan het Wellesplein in Antwerpen, kantoren in Kontich, Mechelen, Edegem, Namen en fabrieken in Gent, Hoboken en Geel. Begin jaren ’70 was ‘den Bell’ nog een bedrijf met 15.000 werknemers. Halverwege de jaren negentig was dit tot een 6000 gedaald, en na de afdankingen van maart 2002 blijven er nog 3600 over. De nieuwe herstructurering zou dit aantal (waaronder veel hooggeschoolden) verder doen dalen tot 2500.

Alcatel: van conglomeraat naar “kennisbedrijf”

De grote koerswijziging voor de internationale onderneming kwam er in 1995 toen Serge Tchuruk de voor corruptie veroordeelde Pierre Suard opvolgde aan het hoofd van Alcatel-Alsthom. Dit van oorsprong Franse staatsbedrijf was toen nog een conglomeraat te vergelijken met Siemens, met activiteiten gaande van elektriciteitscentrales, telecomapparatuur, TGV, batterijen, kabels ... Tchuruk voerde de nieuwe methodes van modern ‘management’ in en besloot de onderneming volledig toe te spitsen op tele- en datacommunicatie als ‘core business’. De internet- en mobilofoniehype van dat ogenblik liet daar fenomenale winsten verhopen. In de Verenigde Staten en Canada werd het ene bedrijf na het andere opgekocht, en het Alcatel-aandeel steeg inderdaad tot 95 Euro medio 2000. Toen begon de bel te barsten, de speculanten verloren het vertrouwen in het internet-eldorado en het ene bedrijf na het andere begon af te danken (Nortel, Cisco, Lucent, Philips, ...). Ook de “operatoren” zelf (geprivatizeerde telefoonmaatschappijen, internet dienstverleners) hadden in de euforie fenomenale schulden opgebouwd (France Telecom: 70 miljard Euro, Deutsche Telecom 62 miljard Euro !) zodat de markt voor telecomapparatuur volledig ineengestort is. Net Tchuruk’s ‘core business’ is het meest verlieslatende, wat hem niet belet nog steeds te spreken van een ‘juiste strategie’. Het Alcatel-aandeel is ondertussen nog 2 à 3 Euro waard ...

In juni 2001 sloeg Tchuruk iedereen met verstomming toen hij ‘stoemelings’ aan de Wall Street Journal verklaarde van Alcatel een “fabless company” te willen maken: een “kennisbedrijf” zonder fabrieken. Sindsdien staan tientallen productievestigingen in de de uitverkoop. Ondermeer de fabrieken in Hoboken (250 werknemers) en Gent, maar bij gebrek aan kopers wordt Gent dus gesloten. De directie probeert Hoboken nu verkoopbaar te maken, door werk uit Geel over te brengen. Gevolg is dat er 250 afdankingen in Geel gepland worden en dat daar ook sterk gevreesd wordt voor het voortbestaan. Bovendien wordt het filiaal in Shanghai (Alcatel Shanghai Bell) steeds verder uitgebouwd, niet alleen als productiecentrum, maar eveneens als R&D centrum met 3500 ingenieurs. Jammer voor de Europese politici die in de ‘brains’ het antwoord zagen op de delocalisering naar lageloonlanden ...

Syndicalisme in een ingenieursbedrijf

Traditioneel was er bij Bell een vrij sterke syndicale traditie, maar dan beperkt tot de arbeiders. Ondertussen echter zijn die een minderheid geworden (nu nog één op vier) die na de sluiting of verkoop van de fabrieken helemaal zal verdwenen zijn. Het bediendensyndicalisme beperkte zich vooral tot de begeleiding van de “50+”regeling bij elke herstructurering. In de voorbije twee jaar is echter, vooral bij de BBTK, een meer strijdbaar syndicalisme zichtbaar. Het wordt immers steeds duidelijker dat ook hooggeschoolden onder de nieuwe slachtoffers zullen vallen, en dat de 50+ reserves stilaan uitgeput raken. Strijd en solidariteit organiseren in een sterk geïndividualiseerd

milieu is echter niet vanzelfsprekend. Bovendien lijken de nationale vakbondsapparaten niet van plan te zijn initiatieven te nemen naar deze sector toe, alhoewel het duidelijk is dat de crisis er nog jaren voor afdankingen zal zorgen. Hetzelfde kan gezegd worden van het Europees Vakverbond (EVV). Wat de Europese ondernemingsraad van Alcatel betreft (ECID) stelt deze niet veel meer voor dan een zesmaandelijkse bijeenkomst. Tchuruk kan het zich zelfs veroorloven telkens de herstructureringen eerst aan de financiële analisten te melden en dan pas aan de ECID (hierover is nu toch een rechtszaak ingespannen).

Het succes van acties hangt dan ook fel af van de locale omstandigheden. De Europese actie met werkonderbrekingen op 3 oktober werd bv. goed opgevolgd in de fabrieken, terwijl in het hoofdgebouw in Antwerpen slechts een 300 van de 1700 bedienden durfden buiten te komen. In Frankrijk stelde men hetzelfde vast. Syndicalisten zeggen dat heel wat ingenieurs in principe wilden meedoen, maar niet durfden. Op 4 oktober kregen dergelijke “virtuele” actievoerders een kans, want ze konden eenvoudig niet aan het werk gaan: een bus arbeiders uit Gent kwam de hoofdzetel afsluiten met piketten. Hoopgevend is dat deze onaangekondigde actie meteen op de steun kon rekenen van de verschillende bediendenbonden, die het piket kwamen versterken.

Woelige onderhandelingen?

De vakbonden maken zich nu op voor onderhandelingen. Onder druk van een gevoel van “de strijd van de laatste kans”, en anderzijds een fatalistische malaise onder werknemers en veel vakbondsmilitanten, zal moeten blijken of ze een echte muur kunnen opwerpen tegen de Bell-directie (die in feite niet veel meer voorstelt dan een marionettenregime van de Parijse headquarters). Misschien liggen de kaarten nu beter dan in het verleden, want iedereen schijnt zich ervan bewust te zijn dat Bell wel eens zou kunnen definitief de poorten sluiten. Ook heel wat jonge werknemers worden er zich van bewust dat ze bij de neus genomen zijn. Ze werden verleid met het perspectief van een boeiende carrière in een bedrijf met toekomst, en stock-options moesten iedereen ervan overtuigen dat werknemers en aandeelhouders aan hetzelfde zeel trokken. Nu deze stock-options niets meer waard zijn, en velen vrezen voor hun job, is het ontwaken wel heel pijnlijk. Op de vakbondsmilitanten rust de moeilijke taak deze persoonlijke malaise om te zetten in een succesvolle strijd. Ze moeten de werknemers ervan overtuigen dat wie strijdt, kan verliezen, maar wie niet strijdt al verloren heeft. Het feit dat een deel van de Bell-activiteiten wordt overgeheveld naar Duitsland zegt misschien veel. De Duitse bonden laten méér dan de Belgische hun tanden zien en dus wil men die niet te zeer voor het hoofd stoten.

ABVV, ACV, EVV ...

Bij de groeiende lijst bedrijfssluitingen en herstructureringen bij Alcatel en elders valt vooral één ding op: de afwezigheid van een broodnodig grootschalig syndicaal tegenoffensief op sectoraal, interprofessioneel en Europees vlak. Op syndicale congressen worden “trendy” onderwerpen behandeld als werknemersparticipatie of levenslang leren, maar over een strategie tegen de afdankingen en bedrijfssluitingen wordt niet gerept. Tegen de privatizering van de openbare diensten werd geen noemenswaardig verzet georganizeerd. Nochtans is duidelijk dat bv. de huidige crisis in de telecomsector een rechtstreeks gevolg is van de absurde ambities van de geprivatizeerde telefoonmaatschappijen. Het zou een les moeten zijn, waarbij men onmiddellijk de stopzetting eist van de privatizering in de elektriciteitssector, de post, de spoorwegen. Maar de nationale en Europese vakbondstop kijken de andere kant op, in de hoop dat het “sociaal Europa” wel zal geboren worden uit enkele congresresoluties...